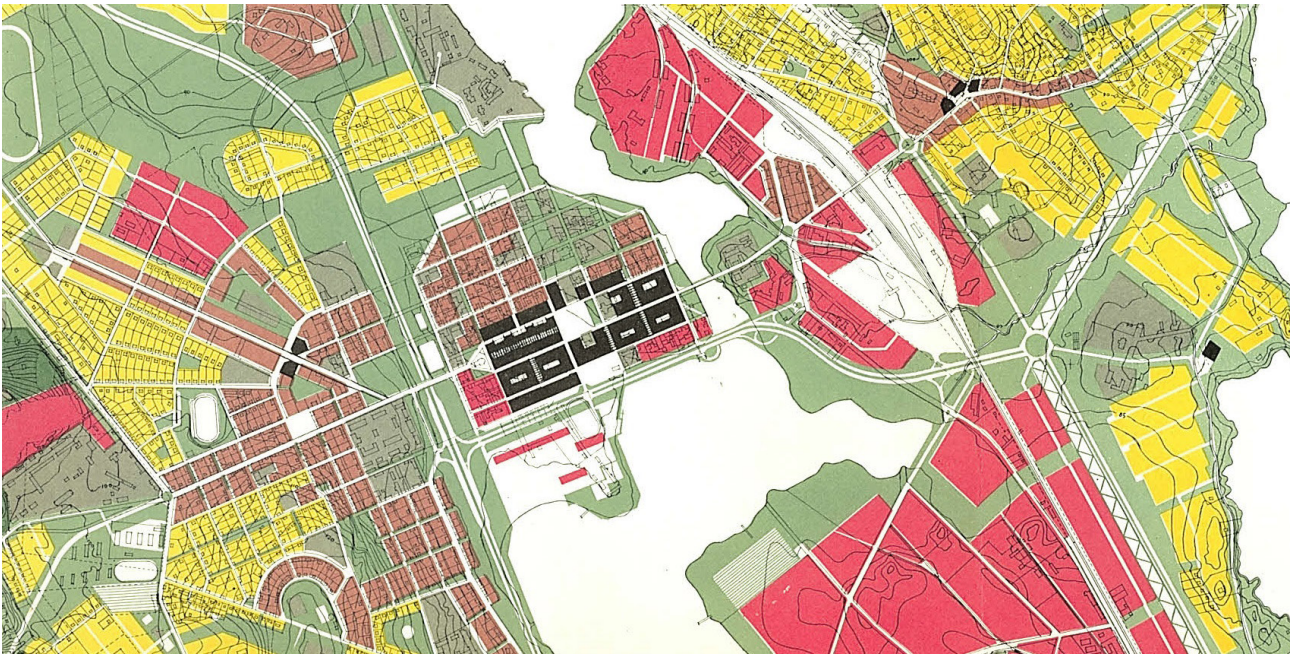

Hämeenlinnan yleiskaava. Kuvalähde: Olli Kivinen, Hämeenlinna yleiskaava 1957.

Olli Kivinen, kaupunkien kaavoittaja ja yhdyskuntasuunnittelun opettaja

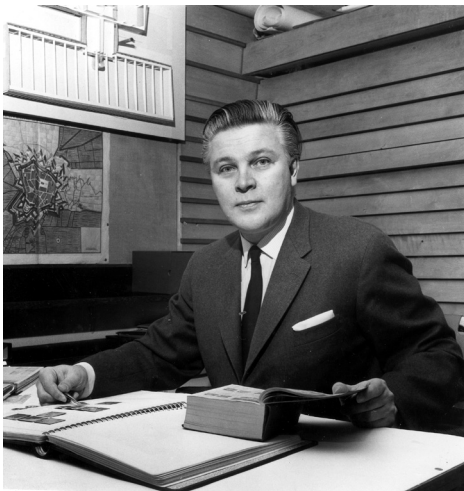
Juhana Lahti

Olli Kivisen (1921–1999) mukaan yhdyskuntasuunnittelu perustuu rationaalisuuteen, tehokkuuteen, rinnakkain sopimattomien toimintojen erotteluun ja asiantuntijatyöskentelyyn. Kivinen vaikutti keskeisesti maamme kaavoituksen, asuinalueiden suunnittelun ja kaupunkikuvan kehitykseen sekä opettajana että suunnittelijana kolmen vuosikymmenen ajan 1950-luvulta alkaen. Hänen työnsä ajoittuu taloudelliseen nousukauteen, kaupungistumiseen ja hyvinvointiyhteiskunnan toteuttamiseen, joiden seurauksena kaavoittamistehtävien määrä kasvoi huomattavasti.

Kivinen valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1948. Hänen asemakaavoituksen diplomityönsä oli korkeakoulun ensimmäisiä. Hän työskenteli professorinsa, arkkitehti Otto-livari Meurmanin toimistossa 1948–1951 ja perusti oman toimiston 1952. Kivinen valmistui tekniikan lisensiaatiksi ja tohtoriksi 1960. Maan ensimmäinen yhdyskuntasuunnittelun väitöskirja Kaupunkiemme keskusalueiden rakennusoikeudesta, sen kehityksestä ja mitoituksesta pureutui kansainvälisten esikuvien innoittamana keskustojen kehittämiskysymyksiin. Aineistona oli 32 suomalaiskaupunkia. Johtopäätöksenä Kivinen esitti, että suurimmassa osassa kohdekaupungeista rakennusoikeus oli tuntuvasti ylimitoitettu. Tästä huolimatta 1960-luvulla ruutukaavakeskustojen rakennusoikeuksia lisättiin, suurin osa historiallisista puutaloista purettiin, kerrostaloja rakennettiin ja asumisväljyys kasvoi.

Koulutuksen kehittäjä

Olli Kivinen toimi asemakaavoituksen erikoisopettajana Teknillisessä korkeakoulussa 1955 alkaen ja 1960 hänet nimitettiin asemakaavaopin professorin virkaan. Koska arkkitehteja tarvittiin lisääntyneeseen kaavoitustyöhön, Kivinen ohjasi kaikkiaan noin 250 diplomityötä - keskimäärin 17 työtä vuodessa vuosina 1961–1970. Vertailun vuoksi: Meurman ohjasi koko professuurikaudellaan noin 40 diplomityötä.

Olli Kivinen.

Kuva: Uuskuva, Arkkitehtuurimuseo.

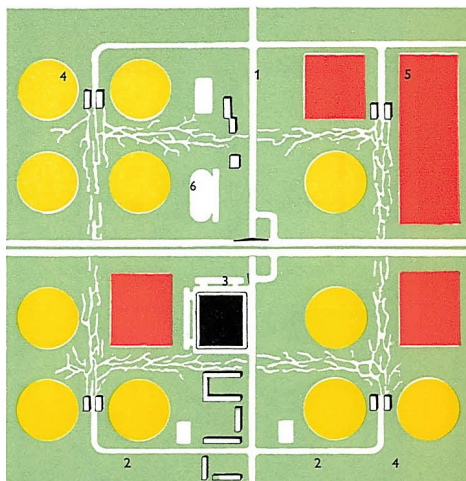
Kivinen määrättiin 1970 hoitamaan Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskuksen YTK:n (tai YJK; perustettiin Teknillisen korkeakoulun yhteyteen 1968) esimiehen tehtäviä. 1972 Kivinen siirtyi päätoimisesti YTK:n esimieheksi ja hän toimi YTK:n johtajana 1988 saakka.

Kaavoituksen modernisoija

Uransa alussa Kivinen teki yhteistyötä Otto-livari Meurmanin kanssa Kajaanin, Lappeenrannan ja Lauritsalan sekä Joensuun yleiskaavoituksessa 1950-luvulla. Vuosikymmenen puolivälistä alkoi kymmenen vuotta jatkunut menestys kaavoituskilpailuissa. Suunnittelukilpailuista kotimaassa ja ulkomailla Kivinen sai kaikkiaan yli 40 mainintaa, joista 16 oli kilpailuvoittoa. Kivisen toimisto laati kaavoja kymmeneen kaupunkiin ympäri maata 1950-luvulta 1970-luvun lopulle.

Kivisen mukaan hänen kehittämisiensä kannalta merkittävimpiä töitä ovat Meurmanin kanssa tehty Lappeenrannan ja Lauritsalan yleiskaava, yleiskaavan teorian kehittämisen kannalta Hämeenlinnan yleiskaava sekä laajuutensa puolesta Turun yleiskaavoitus. Näiden rinnalle voi nostaa Helsingin Pihlajamäen asemakaavan 1960. Asuinalue on luonnonläheinen ”metsäkaupunki”, jossa maaston muotoja mukailevien pitkien matalien lamellitalojen keskeltä kohoaa korkeita pistetaloja. Alueen betonielementtirakentaminen oli varhainen malliesimerkki teollisesta asuntotuotannosta. Toinen mainittava kohde on Kemin kaavoitus ja sen yhteydessä Kivisen kehittämä tuulimyllykortteli.

Kivinen oli keskeinen toimija kaupunkiemme rakenteen ja niiden keskusta-alueiden modernisoinnissa. Kivisen kaupunkinäkemys lähti funktionalismin perustalta: rakennukset sijaitsivat tonttien sisällä kauempana kaduista, kadun ja rakennuksen väliin sijoitettiin matalia liikehuoneistoja sisältäviä siipirakennuksia ja pysäköintialueet sijaitsivat tonteilla rakennusten välissä. Mallin seurauksena katutila leveni ja kaupunkitila avartui.

Hajakeskitetyn kaupungin kaavio.

1. Läpikulkevan liikenteen väylä. 2. Säteisväylät.
 3. Pääkeskus väylineen ja paikoitusalueineen.
 4. Asumalähiöt. 5. Teollisuus- ja pienteollisuusalueet.
 6. Yleisten rakennusten keskus ja keskeiset viheralueet.
- Kuvalähde: Olli Kivinen, Hämeenlinna yleiskaava 1957.

Eläköidyttyään Kivinen muutti Lappiin ja jatkoi aiempaa pienimuotoisemmin työskentelyä Tunturi-Lapin Suunnittelu Oy -toiminimellä.

Valikoitujen kaavatöiden luettelo

- Lappeenrannan ja Lauritsalan yleiskaava Otto-livari Meurmanin kanssa 1952–56 (diplomityö).
- Joensuun yleiskaava Otto-livari Meurmanin kanssa 1953.
- Kotkan läntisten liitosalueiden asemakaavakilpailu 1954 (ensimmäinen palkinto).
- Hyvinkään keskuksen kilpailu 1954 (ensimmäinen palkinto).
- Tampereen Kaupin luonnonpuisto 1954 (ensimmäinen palkinto).
- Hangon yleiskaavakilpailu 1956 (ensimmäinen palkinto).
- Hämeenlinnan yleiskaava 1957.
- Espoon Tapiolan pohjoinen lähiö 1958 (toinen/kolmas palkinto).
- Sinebrychoffin alueen asemakaavakilpailu 1959 (ensimmäinen palkinto).
- Helsingin Lehtisaaren asemakaava 1959.
- Tampereen Amurin alue 1960 (toinen/kolmas palkinto).
- Helsingin Pihlajamäen asemakaava 1960.
- Helsingin maalaiskunnan / Vantaan Kaivoksela 1960.
- Helsingin Laajasalon (Yliskylän) asemakaava 1960–66.
- Kuopion yleiskaava 1961.
- Kemin kaupungin keskuksen kilpailu 1962 (ensimmäinen palkinto).
- Jyväskylän Lohikosken asemakaava 1962.
- Ristiinan Pellos Oy:n asemakaava 1963 (toinen/kolmas palkinto).
- Kajaanin keskustan asemakaava 1964.
- Kotkan keskustan asemakaava 1964
- Haminan keskustan asemakaava 1964–65.
- Hyvinkään yleiskaava 1964–69 (1971).
- Tampereen XII kaupunginosa 1965–68.
- Varkauden yleiskaava 1966.
- Espoon Kilon alue 1967 (toinen/kolmas palkinto).
- Raahen Ollinsaaren kaava 1967 (1968–72).
- Mikkeliin yleiskaava 1967
- Forssan yleiskaava 1967.
- Jyväskylään ja Jyväskylän maalaiskunnan yleiskaava 1968.
- Kotkan ja Karhulan yleiskaava 1969.
- Iisalmen keskustan asemakaava 1970.
- Nastolan Rekokiven alueen kaavakilpailu 1974.
- Kotkan Jumalniemen asemakaava 1975.
- Turun yleiskaava 1968–76.
- Espoon Leppävaaran keskustan asemakaava 1976–77.
- Libyan Ras Lanauf 1979–82.
- Muonion Keimiönniemen rantakaava 1981–82.

Arkkitehdin itsensä laatimaa, koko uran kattavaa työluetteloa ei ole ollut käytettävissä tämän työn pohjana, vaan tiedot on koottu eri lähteistä.

Kirjoittaja

Juhana Lahti, filosofian tohtori ja Arkkitehtuurimuseon tutkimuspäällikkö.

Artikkeli on julkaistu 2019.

Lähteet

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Aalto-yliopiston arkisto.

Helamaa, Erkki 2000. *Arkkitehtikoulutus Suomessa 175-vuotta*. Helsinki: Rakennustieto.

Ilmonen, Mervi. Olli Kivinen. Suomen kansallisbiografia.

Kivinen, Olli 1982. Jälleenrakentaminen ja kaavoituksen kehittäminen. *Suomen kunnallislehti* 12/1982.

Liesto, Matti 1988. *Teknillinen korkeakoulu 1908–1988*. Hämeenlinna: Karisto.

Vahtera, Kalle – Vahtera, Ulla 2008. Kivinen. *Rakennettu ympäristö* 1/2008.